

Kurs „Prawa i role mniejszości narodowych i etnicznych” w ramach projektu „Mniejszości aktywne lokalnie”

Lekcja 5. Organizacje pozarządowe mniejszości narodowych w Polsce.
© Fundacja Edukacja dla Demokracji.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY PRZEZ SZWAJCARIĘ W RAMACH SZWAJCARSKIEGO
PROGRAMU WSPÓŁPRACY Z NOWYMI KRAJAMI CZŁONKOWSKIMI UNII EUROPEJSKIEJ

Lekcja piąta – cele

Po ukończeniu tej lekcji będziesz:

- znał/-a organizacje mniejszości narodowych i etnicznych występujące w Polsce
- znał/-a kontekst historyczny powstawania tych organizacji
- znał/-a warunki prawne w jakich w Polsce funkcjonują organizacje pozarządowe.

1	2	3	4
5	6	7	8

Mniejszościowe organizacje – początki aktywności

Przyjmuje się, że pierwsze organizacje mniejszościowe – funkcjonujące pod ujednoliconą nazwą **Towarzystw Społeczno-Kulturalnych** – powstawały po **1956 r.** czyli w okresie rozluźnienia klimatu politycznego (odwilży postalinowskiej).^{*} Powstały wówczas: Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (26.02.1956), Litewskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (1956/57), Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (czerwiec 1956 r.), Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Czechów i Słowaków w Polsce (1957, do 1996 wielokrotnie zmieniało nazwę) oraz Niemieckie Towarzystwo Kulturalno-Społeczne (powstało w ówczesnym woj. wrocławskim 4.05.1957).

Na zdjęciu logo Ukraińskiego TSK. Fot. Anna Kertyczak

Mimo ujednoczenia nazewnictwa **nie było jednego modelu powstawania** organizacji mniejszości narodowych w Polsce.

^{*} wyjątek stanowią organizacje żydowskie i czechosłowackie - Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce powstało w 1950 r. w wyniku połączenia Centralnego Komitetu Żydów Polskich i Żydowskiego Towarzystwa Kultury. [Czytaj więcej...](#)

Wyjątkiem były także organizacje dla Słowaków - w 1947 r. Polska i Czechosłowacja podpisały układ o przyjaźni, współpracy kulturalnej i wzajemnej pomocy. Wpłynęło to na organizację szkolnictwa, ale także próbę powołania w 1948 r. w Niedzicy Związku Młodzieży Słowackiej. W 1949 r. zarejestrowano dwa stowarzyszenia: jedno na Spiszu w Łąpszach Niżnych a drugie na Orawie w Jabłonce; rok 1957 przyniósł natomiast rejestrację Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków jako centralnej organizacji reprezentującej obydwie mniejszości.

Rok 1956

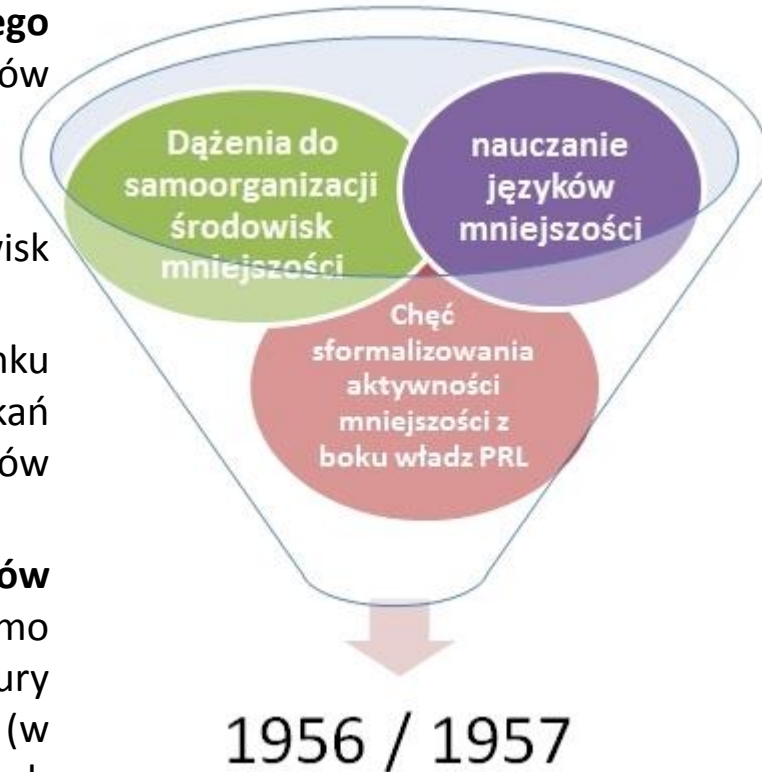
Rok 1956 nie był wbrew pozorom **rokiem zrywu organizacyjnego** – powstanie organizacji mniejszości było rezultatem procesów odbywających się od przełomu lat 40. i 50. , w tym:

- aktywności na polu **nauczania języków** mniejszości,
- dążeń do **samoorganizacji*** z boku środowisk mniejszościowych,
- działań aparatu partyjno-państwowego w kierunku **sformalizowania** działań mniejszości, w tym spotkań z przedstawicielami mniejszości, badania nastrojów i możliwości organizacyjnych tego środowiska.

Towarzystwa Społeczno-Kulturalne zawiązały się w toku **Zjazdów Założycielskich**, na które zgodę wyraziły władze PRL. Samo przygotowanie Zjazdów, a nawet załączków pod przyszłe struktury TSK również odbywało się za zgodą i/lub z inicjatywy władz PRL (w roku 1955 przy wojewódzkich i powiatowych radach narodowych utworzono wewnętrzne komórki organizacyjne, np. komisje kulturalno-oświatowe ds. ludności ukraińskiej).

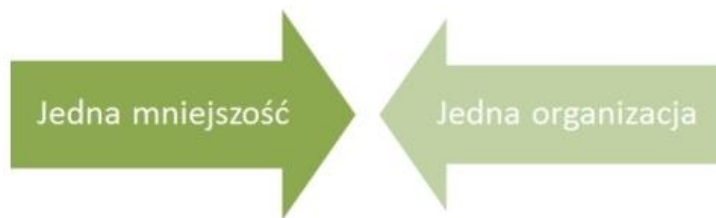
Najważniejszy dokument wewnętrzny utworzonych TSK stanowiły **statuty** organizacji.

* Dążenia te były różne w przypadku różnych mniejszości - część próbowała działać w sposób niesformalizowany, część (Niemcy, czy Czesi i Słowacy) mieli pewne oficjalne formy organizacyjne przed 1956 r.

TSK - pionierzy NGOów?

Idea tworzenia tego typu organizacji była prosta, choć nie do końca jasna. Rządziła zasada „**jedna mniejszość (społeczność) – jedna organizacja**”.

Element **inicjatywy oddolnej**, samoorganizacji, był niezaprzeczalny, jednak organizacje te pozostawały pod dość **silnym wpływem i kontrolą państwa**. Wpływ miał m.in. charakter administracyjno-finansowy (w UTSK wg wyliczeń J. Syrnyka miesięcznie ok. 40 osób pracowało na etacie, kolejne tyle na zasadzie umów-zleceń), ale i polityczny (środowiska mniejszości były inwigilowane przez SB). Pojawiają się więc przypuszczenia, że pozwolono na stworzenie tych organizacji w takiej właśnie formule, aby "skanalizować żywioł mniejszościowy" – z jednej strony pozwolić im na organizowanie się i działalność kulturalno-oświatową, z drugiej zapewnić określone ramy tej działalności i łatwość kontroli (dzięki zasadzie jednej organizacji) .

Sfery działalności TSK obejmowały:

- nauczanie języka mniejszości,
- amatorską działalność kulturalną,
- przygotowywanie wydawnictw mniejszościowych i audycji radiowych.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że próby działalności wykraczającej poza wyznaczone ramy, w tym podejmowanie tematów historyczno-narodowych, były szybko eliminowane (dla Ukraińców był to np. temat Akcji „Wisła” i towarzyszące mu koncepcje powrotu na ziemię ojczyste). Mimo zawężenia działalności, ogólnie **bilans działalności** TSK jest pozytywny – mniejszościom udało się prowadzić aktywną działalność, publikowane były czasopisma, działały zespoły amatorskie i nauczanie języków mniejszości. To dzięki TSK społeczność mniejszości nie uszczupliła się znacząco, ludzie zachowali swoją tożsamość i kulturę.

Okres działalności TSK od 1956/57 po 1989/90 **nie był oczywiście okresem jednolitym** – były w nim momenty raz większej, raz mniejszej aktywności, raz można było obserwować intensyfikację działań organizacji, a innym razem - intensyfikację prób asymilacyjnych.

Lata 80.

W latach 80. po stanie wojennym można było zaobserwować, na fali ogólnego ożywienia społecznego, **wzrost pluralizmu** w środowisku mniejszościowych – pojawia się coraz więcej inicjatyw niestandardowych, niemieszczących się w dotychczasowych ramach TSK, które zaczynają tracić monopol na działania społeczne i kulturalne mniejszości narodowych.

To również czas **dostrzeżenia mniejszości w ruchu Solidarności** i próby pozyskania przedstawicieli mniejszości do przeciwstawiania się ówczesnej władzy.

Pojawia się samodzielna twórczość artystyczna odmienna od dominującej w poprzednich dekadach – tworzą się studenckie kabarety, zespoły rockowe, popularna staje się śpiewana poezja. Zawiązana zostaje **Ogólnopolska Rada Kultury Studentów Mniejszości Narodowych** (ORKSM) przy Zrzeszeniu Studentów Polskich. W październiku 1986 r. organizuje ona I Festiwal Studentów Mniejszości Narodowych w warszawskim klubie "Riwiera-Remont".

Rok 1989 i następujący po nim wybuch pluralizmu (organizacyjnego, tożsamościowego, regionalnego) to finał tego procesu.

Przypinka z VII Młodzieżowego Jarmarku ukraińskiego Gdańsk 1983.

Fot. Anna Kertyczak

Prawo o stowarzyszeniach

Rok 1989 przynosi Ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach.

Była to ustawa, uchwalona jeszcze przez Sejm PRL, regulująca kwestie prawne związane z samoorganizacją obywateli.*

Ustawa reguluje:

- **Prawo do zrzeszania się** – m.in. ustawa reguluje kto i na jakich zasadach może zostać członkiem stowarzyszeń oraz jakie występują ograniczenia w zakresie tworzenia stowarzyszeń.
- Zasady **tworzenia** stowarzyszeń – by założyć stowarzyszenie potrzebna jest grupa min. 15 osób, które uchwalają statut (ustawa określa co powinno się w nim znaleźć). Stowarzyszenie rejestruje się w sądzie rejestrowym. Grupa min. 3 stowarzyszeń może założyć związek stowarzyszeń.
- **Nadzór** nad stowarzyszeniami
- Sprawy **majątku** stowarzyszeń – tu wymienione są możliwe źródła przychodu stowarzyszenia.
- Kwestie **likwidacji** stowarzyszeń
- Działalność **stowarzyszeń zwykłych**, czyli nie posiadających osobowości prawnej.

Ustawa ta otworzyła furtkę dla rozwoju tzw. trzeciego sektora, czyli organizacji pozarządowych w Polsce.

[Pobierz ustawę](#) i zapoznaj się z jej zapisami.

* Ustawa nie zastąpiła oczywiście próżni prawnej – przed jej uchwaleniem w PRL obowiązywało [Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. - Prawo o stowarzyszeniach](#), wraz z poprawkami [Dekretu z dnia 21 września 1950 r. o zmianie prawa o stowarzyszeniach](#). Obowiązujące przepisy były jednak bardzo restrykcyjne, ze względu np. na zapis o możliwości odmowy rejestracji stowarzyszenia, gdy jego powstanie „nie odpowiada względom pożytku społecznego” [art. 20.].

Redefinicja formuły działalności

Czas po uchwaleniu Ustawy o stowarzyszeniach to w oczywisty sposób czas zmian dla organizacji mniejszościowych – konieczność przerejestrowania organizacji, to moment refleksji nad potrzebą **redefinicji formuły działalności**. To czas stawiania sobie pytań – czy pozostać przy jednej, ogólnopolskiej, doświadczonej organizacji reprezentującej daną mniejszość, czy dać upust pojawiającemu się pluralizmowi?

Każda z mniejszości zdecydowała się na model odpowiadający specyfice swojej społeczności.

Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne zastosowało wówczas praktykę **okrągłych stołów** – spotkań, które miały przynieść wypracowywanie nowej formuły działalności. Ostatecznie zdecydowano się na jedną wiodącą organizację (Związek Ukraińców w Polsce jest prawnym następcą UTSK), w ramach której działały organizacje branżowe (historycy, lekarze), regionalne (oddziały i koła Związku), czy młodzieżowe (Płast – organizacja skautingu ukraińskiego). Równoległe, choć nie od razu, **wyodrębniły się i powstawały inne organizacje** mniejszości ukraińskiej, dziś jest ich kilka.

Na zdjęciu pamiątkowe przypinki z ukraińskich wydarzeń kulturalnych I. 1980-90.

Fot. Anna Kertyczak

Redefinicja formuły działalności cd.

Mniejszość słowacka obecnie posiada **jedną organizację** - jest tak od 1995 r. kiedy to po rozpadzie Czechosłowacji i zweryfikowaniu liczebności mniejszości czeskiej organizacja przyjęła nazwę Towarzystwa Słowaków w Polsce (z klubem czeskim).

Mniejszość niemiecka po 1989 r. zorganizowała swoją działalność w dwóch nurtach: Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Rzeczypospolitej Polskiej o **modelu federacyjnym** (skupia wiele regionalnych czy branżowych organizacji, w tym zwłaszcza lokalne towarzystwa społeczno-kulturalne mniejszości niemieckiej) oraz Radzie Głównej Niemców Górnośląskich (1991), której celem było reprezentowanie interesów ludności pochodzenia niemieckiego na Górnym Śląsku - opierało się przede wszystkim na Niemieckiej Wspólnocie Robotniczej "Pojednanie i Przyszłość".

Mniejszość białoruska i litewska mają obecnie po **dwie organizacje o ogólnopolskiej skali** działania oraz dodatkowo mniejsze organizacje:

Litwini mają, obok Stowarzyszenia Litwinów w Polsce (kontynuatora dawnego LTSK) także Wspólnotę Litwinów w Polsce - powołaną w 1993 r. i mającą na celu reprezentowanie interesów politycznych i narodowych mniejszości litewskiej w Polsce;

Z kolei **Białorusini** mają: Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne oraz Związek Białoruski Rzeczypospolitej Polskiej - w którym skupionych jest kilka organizacji i stowarzyszeń.

Organizacje mniejszości narodowych

Obecnie, wśród organizacji mniejszościowych można wyodrębnić **duże organizacje zrzeszające mniejszości** (zazwyczaj z ogólnopolską strukturą i zazwyczaj będące kontynuatorami działalności TSK) i **mniejsze – reprezentujące bądź wspierające mniejszości lokalnie**. Wiele mniejszości ma swoje organizacje branżowe, młodzieżowe, regionalne oraz nieformalne. Poniżej wymienione są organizacje mniejszości narodowych objętych projektem (spis opracowano na podstawie kolejnych [„Raportów dot. sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych...”](#) – w nich też znajdziecie spis organizacji wszystkich mniejszości, stan na 2011 rok).

BIAŁORUSINI

- **Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne**
- **Związek Białoruski w Rzeczypospolitej Polskiej** - w skład którego wchodzi, działające autonomicznie: Białoruskie Stowarzyszenie Literackie "Białowieża", Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Stowarzyszenie Dziennikarzy Białoruskich, Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białoruskie Zrzeszenie Studentów, Towarzystwo „Chatka” z Gdańska
- Białoruskie Forum Samorządowe w Rzeczypospolitej Polskiej
- Związek Młodzieży Białoruskiej
- Stowarzyszenie „Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej” w Hajnówce
- Towarzystwo Kultury Białoruskiej
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego „AB-BA

CZESI - Aktywność mniejszości czeskiej koncentruje się wokół Parafii Ewangelicko-Reformowanej w Zelowie.

LITWINI

- **Wspólnota Litwinów w Polsce**
- **Stowarzyszenie Litwinów w Polsce**
- Litewskie Towarzystwo św. Kazimierza
- Fundacja im. Biskupa Antanasa Baranauskasa „Dom Litewski w Sejnach”

Organizacje mniejszości narodowych

NIEMCY

- **Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce** - Związek reprezentuje 10 Towarzystw Społeczno-Kulturalnych działających w 10 województwach i ok. 600 kół terenowych. Do Związku należy 9 członków (organizacji) stałych i 6 organizacji zrzeszonych. Członkowie stali to: TSK Niemców na Śląsku Opolskim, TSKN w woj. śląskim, TSK Mniejszości Niemieckiej w woj. zachodnio-pomorskim, TSKMN w woj. łódzkim, TSKMN w woj. lubuskim, TSKMN w woj. dolnośląskim, Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur, Związek Mniejszości Niemieckiej w woj. pomorskim, Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego w woj. kujawsko-pomorskim. Organizacjami stowarzyszonymi są: Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej w Rzeczypospolitej Polskiej, Związek Śląskich Rolników, Związek Śląskich Kobiet Wiejskich, Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku, Konwersatorium im. Josepha von Eichendorffa i Niemieckie Towarzystwo Oświatowe.
- Niemiecka Wspólnota „Pojednanie i Przyszłość”
- Stowarzyszenie Mazurskie
- Śląskie Stowarzyszenie Samorządowe.

SŁOWACY - Towarzystwo Słowaków w Polsce.

Organizacje mniejszości narodowych

UKRAIŃCY

- **Związek Ukraińców w Polsce** i organizacje wspierające:
 - Organizacja Młodzieży Ukraińskiej „PŁAST”
 - Związek Ukrainek,
 - Ukraińskie Towarzystwo Nauczycielskie w Polsce
 - Zjednoczenie Łemków - członek wspierający ZUwP
- **Związek Ukraińców Podlasia**
- **Towarzystwo Ukraińskie** (Lublin)
- Fundacja św. Włodzimierza Chrzciela Rusi Kijowskiej
- Związek Ukraińców - Więźniów Politycznych i Represjonowanych
- Ukraińskie Towarzystwo Historyczne
- Związek Niezależnej Młodzieży Ukraińskiej

Warto zwrócić uwagę na fakt, że niektóre mniejszości mają organizacje oświatowo-kulturalne, takie jak Towarzystwa św. Wojciecha [Słowacy], Kazimierza [Litwini], Włodzimierza [Ukraińcy], czy Macierze [charakter edukacyjny] np. Macierz Słowacka.

Godna uwagi warto jest też aktywność mniejszości wokół wydawania czasopism – często są to organy prasowe ww. organizacji - np. Czasopis, „Nad Buhom i Narwoju”, Život, Aušra, „Niwa” i „Nasze słowo”. Posiadanie własnej prasy, choćby w internecie, jest ważne dla podtrzymania spójności grupy, znajomości języka i wiedzy nt. aktywności danej społeczności.

Coraz więcej pojawia się też organizacje nie zrzeszających mniejszości, ale **działających w sferze tożsamej z**, lub bliskiej działalności organizacji mniejszościowych. Czy są to potencjalni konkurenci do środków finansowych czy sprzymierzeńcy w podejmowanych przez mniejszości działaniach? Przed jakimi wyzwaniami stawia to organizacje mniejszości?

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Kolejny krok w rozwoju organizacji pozarządowych w Polsce, a więc i nowe możliwości dla organizacji mniejszości, to rok 2003 i wprowadzenie **Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536).

Ustawa:

- określiła czym są organizacje pozarządowe, określa też **pojęcie i sfery działalności pożytku publicznego**;
- wprowadziła status „**organizacji pożytku publicznego**” i określiła zasady działalności OPP, umożliwiając przekazywanie na ich rzecz 1% podatku dochodowego od osób fizycznych;
- uregulowała status **wolontariusza** i warunki korzystania z jego pracy;
- reguluje zasady **współpracy** organizacji pozarządowych z **organami administracji publicznej** (nie tylko w wymiarze finansowym), w tym zasady tworzenia i funkcjonowania rad działalności pożytku publicznego
- uregulowała sferę zadań publicznych, w tym ich **powierzenie i wspieranie** w drodze konkursów (udzielanie dotacji);
- wprowadziła możliwość realizacji **inicjatywy lokalnej** (*o inicjatywie oraz lokalnym wymiarze współpracy z organami administracji publicznej szerzej w kolejnej lekcji*).

Już po samym tylko wyliczeniu kwestii, które reguluje ustawa, widać że większość jej zapisów jest dziś niezbędna do życia organizacjom pozarządowym. [Pobierz ustawę w pliku PDF](#).

Obecnie **trwają 10. „urodziny” ustawy**. Jest to znakomity moment dla podsumowania co pozytywnego przyniosła ustawa, co nie udało się wdrożyć w praktyce wbrew założeniom, jakie sfery należy jeszcze dopracować.

[Przeczytaj podsumowanie zdobyczy ustawy po 10 latach...](#)

Polecamy też artykuł [„Sukcesy i niedostatki bardzo „pożytecznej” ustawy”...](#)

Sfery zadań publicznych

Ustawa definiuje pojęcie działalności pożytku publicznego – wymienia sfery zadań publicznych, w których działalność może być realizowana, a także rozdziela działalność nieodpłatną od odpłatnej.

Zastanów się w jakiej sferze działa Twoja organizacja. Postaraj się zaznaczyć wszystkie sfery, w których działa Twoja organizacja. Dobrym pomysłem może być sięgnięcie do statutu organizacji.

Jak myślisz - czy organizacje mniejszości powinny ograniczać się tylko do działania na rzecz swojej mniejszości? Czy takie ograniczenie jest w ogóle możliwe?

Organizacja pożytku publicznego

Organizacja prowadząca działalność pożytku publicznego to każda organizacja pozarządowa w rozumieniu art. 3. ust. 2. *Ustawy* prowadząca działalność społecznie użyteczną w minimum jednej ze sfer wymienionych na poprzednich slajdach.

Status **organizacji pożytku publicznego** (OPP) to natomiast pewien sposób „certyfikowania” organizacji statutowo działających w sferze zadań publicznych. Takie organizacje, z jednej strony posiadają dodatkowe **przywileje** jak zwolnienia od wskazanych podatków i opłat, możliwość uzyskania lokalu na preferencyjnych warunkach, otrzymywania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych czy możliwość nieodpłatnego informowania o swojej działalności w publicznej radiofonii i telewizji, a z drugiej **podlegają dodatkowym wymogom** sprawozdawczym, czy dodatkowej kontroli. M.in. OPP sporządzają roczne sprawozdania finansowe i merytoryczne z działalności pożytku publicznego, które zobowiązane są publikować na swojej stronie internetowej oraz na stronie urzędu wskazanego w ustawie (pod rygorem wykreślenia ze spisu organizacji uprawnionych do otrzymywania 1% podatku). OPP mogą też prowadzić działalność gospodarczą wyłącznie jako dodatkową do działalności pożytku publicznego.

Organizacje mniejszości mogą, tak samo jak inne NGO działające w Polsce, uzyskać status OPP – choć wiąże się to z dodatkowymi wymogami, daje możliwość otrzymywania 1% podatku. Organizacje mniejszościowe są z reguły dobrze znane konkretnej grupie społecznej („osadzone” w środowisku swojej mniejszości), więc nie muszą dodatkowo reklamować swojej działalności, by zyskać zaufanie społeczności.

Wolontariusz

Osobny dział Ustawy (Dział III) dotyczy Wolontariatu. Reguluje on kim jest wolontariusz, na rzecz jakich podmiotów może wykonywać świadczenia i jakie warunki powinny mu być zapewnione.

Ważne:

- wolontariusz może wykonywać świadczenia na rzecz NGO "**w zakresie ich działalności statutowej** (...) z wyłączeniem działalności gospodarczej" – innymi słowy wolontariusz ma pomagać w działaniach danej organizacji, a nie być wykorzystywany w celach zarobkowych
- Współpraca z wolontariuszem powinna się odbywać na zasadzie **Porozumienia**, przy czym nie musi ono być spisane, jeśli praca wolontariusza trwa krócej niż 30 dni.
- wolontariusz wykonuje swoją pracę **nieodpłatnie** – oznacza to, że nie można zapłacić mu ani złotówki, ale...
- ...wykonywanie tej pracy nie powinno się wiązać z dodatkowymi kosztami dla wolontariusza – to **organizacja powinna pokryć ew. koszty** podróży, ubezpieczenia czy diet. To organizacja odpowiada również za bezpieczeństwo wolontariusza.

Dobłą praktyką jest też podziękowanie wolontariuszowi bezpośrednio („uścisk dłoni prezesa”) czy na piśmie (wystawienie zaświadczenia o współpracy czy referencji to dla nas kilka minut, a dla wolontariusza – ważny dokument). *Zgodnie z Ustawą organizacja korzystająca ze świadczeń wolontariusza jest zobowiązana, na jego prośbę, wystawić stosowne **zaświadczenie** o wykonanych świadczeniach i ich zakresie, fakultatywnie może wydać też **opinię**.*

Dialog obywatelski

Ustawa o działalności pożytku publicznego bywa nazywana też „**ustawą o współpracy**”, gdyż znaczna jej część poświęcona jest współpracy z organami administracji publicznej.

Proponowane przez ustawę **formy współpracy** to **zlecenie** organizacjom zadań publicznych (powierzenie lub wspieranie wykonywania zadań), wzajemne **informowanie się** o planowanych kierunkach działalności, tworzenie wspólnych **zespołów** o charakterze doradczym i inicjatywnym, **konsultowanie** projektów aktów normatywnych z organizacjami i/lub z radami działalności pożytku publicznego, umowy o wykonanie **inicjatywy lokalnej**, umowy **partnerstwa**.

Art. 5. ust. 3. wskazuje na jakich zasadach powinna odbywać się współpraca organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi: *„pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.”*

Warto pamiętać, że zasady te dotyczą wszystkich ww. form współpracy, a więc także konkursów o dotacje.

Dotacje

Najbardziej rozpowszechniona forma współpracy to **powierzenie i wspieranie wykonywania zadań publicznych** – a więc zadań dot. sfer, w którym może być realizowana działalność pożytku publicznego, poprzez udzielanie organizacjom pozarządowym dotacji na ten cel ze środków publicznych przez odpowiedni organ administracji publicznej.

Rozdział 2. *Ustawy* reguluje w jaki sposób i w jakim trybie powinny być przeprowadzane **otwarte konkursy ofert** na realizację zadań publicznych. Jest to niezmiernie istotny fragment ustawy, bo wyznacza standardy dot. procedur i przejrzystości właściwie wszystkich konkursów na dotacje ze środków publicznych. Najważniejsze regulacje to:

- termin składania ofert w konkursie nie może być krótszy niż 21 dni od jego ogłoszenia,
- określona minimalna treść ogłoszenia o konkursie,
- docelowe miejsca zamieszczenia ogłoszenia o konkursie,
- zasady oceny wniosków,
- ograniczona możliwość odstąpienia od ogłaszania otwartego konkursu ofert.

W tym rozdziale znaleźć można też wytyczne, w jakich sytuacjach można **odstąpić od organizacji otwartego konkursu** i zlecić realizację zadań publicznych w innym trybie (są to sytuacje wymagające niezwłocznego reagowania – jak wystąpienie klęski żywiołowej, lub innych katastrof czy awarii, sytuacje dot. ochrony ludności i ratownictwa, lub inny ważny interes społeczny, czy publiczny).

Organizacje mają też prawo do złożenia do organu administracji publicznej **własnego wniosku o realizację zadania publicznego**, nawet jeśli dotyczy to zadania realizowanego dotychczas w inny sposób. Na podstawie wniosku organ adm. publicznej rozpatruje celowość realizacji zadania i ogłasza otwarty konkurs ofert. Kwestie te reguluje art. 12. *Ustawy*.

Pomyśl: Jakie znasz konkursy na realizację zadań publicznych, z których mogą skorzystać organizacje mniejszości? Z jakich korzystacie w Twojej organizacji?

Rada Działalności Pożytku Publicznego

Na mocy ustawy powołany został **organ opiniodawczo-doradczy** ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego. Jest to kolejna możliwa forma współpracy między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi.

W skład Rady wchodzi: 5 przedstawicieli organów administracji rządowej i jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, 5 przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, 10 przedstawicieli organizacji pozarządowych, związków i porozumień organizacji pozarządowych. Kadencja Rady trwa 3 lata.

Rada wyraża opinię między innymi:

- w sprawach dotyczących **stosowania ustawy**;
- o **projektach** aktów prawnych oraz programach rządowych, związanych z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych;
- w przypadku **sporów** między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi;
- w sprawach **zadań publicznych** (zlecenia tych zadań oraz rekomendowanych standardów realizacji zadań).

Podobne Rady mogą być powoływane na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Tymi organami oraz możliwością realizacji inicjatywy lokalnej będziemy zajmować się w następnej lekcji.

Wykorzystana literatura

Jarosław Syrnyc, [Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne \(1956-1990\)](#), IPN Wrocław 2008.

Teksty kolejnych [Raportów dot. sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych](#) oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tekst ujednolicony). Dostępna w [Internetowym Systemie Aktów Prawnych \(ISAP\)](#).

Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (tekst ujednolicony). [Dostępna w ISAP](#).

Akty uchylone:

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. - Prawo o stowarzyszeniach. [Zobacz w ISAP](#).

Dekret z dnia 21 września 1950 r. o zmianie prawa o stowarzyszeniach. [Zobacz w ISAP](#).

Lektury uzupełniające:

Roman Drozd, *Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944-1989. T. I.*, Warszawa 2001.

Eugeniusz Mironowicz, *Mniejszości narodowe w Polsce*, Warszawa 1998.

Eugeniusz Mironowicz, [Polityka narodowościowa PRL](#), Białystok 2000.

Eugeniusz Mironowicz, [Białorusini w Polsce 1944-1949](#), Warszawa 1993.

Piotr Madajczyk, *Niemcy polscy 1944–1989*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2001.